

Alexandru Macedonski - Noaptea de Decembrie

Acest poem, compus - dupa cum arata o nota insotitoare a textului - la 27 decembrie 1901, face parte din ciclul macedonskian intitulat Flori sacre. A fost tiparit mai intai in Forta morala (II, 1902, 10), reprodus apoi in Analele literare, politice si stiintifice (I, 1904, 1), reprodus si in Literatorul, in cele din urma (XXVI, 1918, 22-23). Punctul de plecare al Noptii de decembrie se afla intr-o proza a lui Macedonski intitulata Meka si Meka, publicata mai intai in ziarul lui C. A. Rosetti Romanul (13 ianuarie 1890), republicata in Literatorul (XI, 1890, 1) si transpusa apoi in limba franceza sub titlul Les deux Mecque, spre a fi tiparita in La Revue Internationale din 15 iunie 1893.

Meka si Meka este un poem in proza, o legenda orientala -simbolica, cam in genul romanului Thalassa, scris in aceeasi vreme, dar pe o tema diferita. Gustul lui Macedonski pentru Orientul exotic, foarte frecvent in poezia sa, incepand cu o serie de bucati din ciclul intitulat Excelsior si terminand cu Poema rondelurilor, se explica prin biografie, prin temperament, dar si prin contactul cu poezia franceza, care, de la Victor Hugo la poetii parnasieni si simbolisti, cultiva exotismul oriental in imagini pletorice sau in versuri fin cizelate ineifrand simboluri menite a sonda spiritul in adancurile lui.

Intr-o noapte de decembrie, cand cazuse prima zapada, un tanar poet, idealist, dispretuitor de bani si chiar de glorie, sta si viseaza la gura sobei. Vocea inspiratiei sale, cu limba de foc, ii dicteaza povestea emirului Ali-ben-Mahomet-ben-Hassan. Acestuia, tatal sau, bogatul Mahomet-ben-Hassan-Ben Ali, ii lasa cu limba de moarte sa nu se abata niciodata, in viata, de la calea cea dreapta. Ca orice credincios musulman, Ali pleaca si el in pelerinaj la Meka, insotit de un bogat convoi de camile cu servitori si provizii de drum, hotarat sa traverseze pustia arabica pe drumul cel mai drept. Odata cu el pleaca si cersetorul Pocitan-ben-Pehlivan. Ali il invita in luxosul sau echipaj, insa vicleanul refuza, afirmand ca e capabil sa se descurce singur, pe cai mai ocolite si mai usoare. Pe drumul greu al desertului, fara oaze si locuri de odihna, camilele mor una cate una, slujitorii se pierd, proviziile se sfarsesc si "Meka, Meka, cetatea cea sfanta tot nu se zarea". Cu mana intinsa spre minaretele care apareau la orizont, inselator ca intr-o fata morgana, Ali moare fara a fi atins orasul sfant. La un moment dat, are viziunea trecerii lui Pocitan-ben-Pehlivan pe sub stralucita poarta a Mekai pamantesti, in timp ce el - care mersese pe drumul cel drept - se vedea trecand pe sub poarta triumfala a Mekai ceresti.

Inca de aici, parabola - caci de epica propriu-zisa nu poate fi vorba - se constituie din cateva linii simetrice. Dupa o frumoasa descriere a luxului oriental, facuta cu un ochi de cunoscator, dar si cizelata la modul parnasian, ceea ce am putea numi naratiune incepe sa se rarefieze. De la o vreme, propozitiile incep sa se constituie in poem. Proza are ritm. Chiar punerea in pagina arata clar ca poetul urmarea efectele incantatorii ale ritmului, asezand - de pilda - conjunctia in anafora: si Ali-ben-Mohamet-ben Hassan isi inarma intr-o zi seizii; si stranse trei sute de camile;

si porunci sa i se aleaga din herghelie doua sute de cai; si urmat de trei sute de robi... etc.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Refrenul apare si in aceasta proza, prin repetarea, de patru ori, la anumite intervale, a propozitiei "si Meka, Meka, cetatea cea sfanta, tot nu se zarea".

Emirul din Noaptea de decembrie simbolizeaza statornicia si credinta in ideal, calea neabatuta a omului superior, hotarat sa infranga toate piedicile care i-ar sta in cale. Chiar daca in aparenta, care se cheama realitate uneori, emirul din Bagdad moare "sub jarul pustiei", frumoasa lui Meka, "tot visul tintit", ramanand intangibila pentru el, victoria este si va fi de partea lui, si nu a "drumetului pocit" care, "schiop si searbad", o cucereste pe cai ocolite. si prin baza tematica, dar si prin realizarea artistica, Noaptea de decembrie reprezinta pentru Macedonski ceea ce reprezinta Luceafarul pentru Eminescu, oricat ar fi de mare deosebirea dintre cei doi poeti.

Asa cum destinul lui Eminescu este prefigurata in Luceafar, tot asa Emirul din Noaptea de decembrie il reprezinta pe Macedonski insusi. Traectoria vietii poetului, cu toate vicisitudinile ei, cu toate urile care s-au indreptat asupra-i - pe drept sau pe nedrept -, reprezinta o Arabie pustie pe care bardul a traversat-o cu fruntea sus, fara a se abate din cale, fara a privi intr-b parte sau alta, gresind uneori, jignind fara sa fie nevoie pe unii, imbratisand in nestiinta de cauza pe altii, orgolios peste masura, de o mandrie inaccesibila, dar increzator mereu in steaua lui de mare poet. Aproape nimeni, intre contemporani, n-a banuit adevarata valoare a poeziei lui Macedonski.

Inaintea tuturor, insa, el era convins de victoria sa postuma. Ca si emirul din Bagdad, Macedonski se vedea recunoscut ca mare poet abia dupa patru generatii de la moarte:

Dar cand patru generatii peste moartea mea vor trece,
Cand voi fi de-un veac aproape oase si cenusa rece,
Va suna si pentru mine al dreptatii ceas deplin,
si al meu nume, printre veacuri, inaltandu-se senin,
Va-nfiera cu o stigmata neghiobia dusmanasca,
Cat vor fi in lume inimi si o lume romaneasca.

Ca si Horatiu, poetul Rondelurilor avea incredintarea ca versurile lui:

Sfidand a dusmaniei pornire omeneasca, si stand intr-o lumina mereu mai stralucita, Sa piara n-au vreodata si nici sa-mbatraneasca.

In fond, acest poem delirant al mirajului - cum il numeste G. Calinescu - care este Noaptea de decembrie infatiseaza simbolic (si simbolistic, pana la un punct) soarta poetilor damnati, blestemati printre contemporanii lor, cum insusi Macedonski scrie:

Toate citatele sunt reproduse dupa editia intocmita de Adrian Marino.

De suferintii ei sunt exemple,
Cand mor li se ridica temple
si falnice statuie!

In viata insa duc o cruce
Pe care toti se-ntrec s-apuce
Sa-i rastigneasca-n cuie!

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Meka cea mare, Meka cereasca a poetului care, in izolare si in dezolare adesea, a trecut prin viata cu fruntea sus si cu ochii atintiti pe piscul cel mai de sus, reprezinta euforia contopirii cu esentele pure, care ii dau extaze, dar si imboldul de a face-o lume noua din tainicul lui gand prometeic, asa cum scrie in La Harpa:

Rasuna a mea harpa sa zbor in alte sfere, Sa las departe-n urma placerile-efemere, Sa ma ridic deasupra acelor nori de-atlas, Sa merg pana-n eterul cu lacrimi de stele, si sa-ntalnesc in cale-mi cometele rebele Iar raze purpuroase sa-mi puie pe obraz!

Nou inger - de-ai vrea aripi sa-mi dai - eu as strabate Cu tine impreuna mai sus d-Etemitate! As inhama la caru-mi planetele pe rand, Mi-as rade si de oameni, si de dumnezeire, As fi mai rau ca ladul, mai bun ca o zambire, si-as face-o lume noua din tainicul meu gand!

Mijloacele artistice din Noaptea de decembrie fac parte integranta din insasi realizarea ideii poetice. Aici nu intalnim nici discursivitatea ceruta de sarcasm - din Noaptea de noiembrie. Noaptea de februarie sau Noaptea de ianuarie -, nici geometria exacta a Rondelurilor. Melodia pe care se asaza cuvintele tine de incantatia liturgica, dand impresia de " nesfarsit si monoton. Schema amfibrahico-dactilica ramane neschimbata pana la sfarsitul lungului poem, ca spre a sugera hotararea nestramutata in atingerea unui tel, stare de spirit in acord cu monotonia exasperanta a desertului masurat si ritmat numai de pasul egal al camilelor.

Fiecare troheu, final de vers in rima a, se cere completat dactilic cu inceputul versului urmator: "... moarte si fo-cul...", si fiecare iamb din final de vers, in rima b, se cere absorbit intr-un amfibrah: "... scru-mit/Po-e-tul..." si asa mai departe, intr-un fel de dulce infinitum. si, desi fraza macedonskiana este de asa natura, incat unitatile sintactice se potrivesc pe cate un vers, impresia de rostogolire la nesfarsit domina punctuatia, bataia ritmica fiind insasi pulsatia ideii poetice.

In cazul de fata nu mai incapa absolut nici o indoiala asupra faptului ca poetul si-a studiat intr-adins mijloacele - uneori cu o mare luciditate - in vederea sugestiei muzicale pe care o comunica prin ritmuri si sunuri. Familiar cercurilor simboliste franceze, de la inceputurile lor, colaborand inca din 1886 la revista lui Albert Mockel, La Walonie, din Liege, formuland el insusi - cu 11 ani inainte de compunerea Noptii de decembrie, in 1890 - teoria poeziei instrumentalist-simboliste, pe care incerca s-o ilustreze cu bucati ca Prietenie apusa, Batrana stanca, In arcane de padure etc, publicand apoi, in Literatorul (1892, 2), manifestul simbolist Poezia viitorului si construind vestitele armonii imitative din Lupta si, toate sunetele ei sau din inmormantarea si toate sunetele ei ("Un an, - dand d-ani, leagan d-an - d-ani vani"), Macedonski continua sa fie preocupat de magia verbului. Exact cu o luna inainte de compunerea Noptii de decembrie - daca data de "27 decembrie 1901", notata de poet, este adevarata - citea in Mercure de France (numarul pe noiembrie 1901), cu satisfactia de a fi avut de multa vreme dreptate, finele observatii ale lui Remy de Gourmont, cel mai autorizat teoretician al simbolismului: "Acest nimic, cuvantul, e cu toate acestea un substrat al cugetarii; el e necesitatea ei, forma, culoarea si odoarea. Dar nu iubesc cuvintele pentru aceasta: le iubesc pentru ele insele, pentru estetica lor personala; raritatea e unul dintre elementele acestei estetici; sonoritatea e celalalt. Apoi cuvintele au o forma determinata de consoane; un parfum insa greu de perceput din cauza infirmitatii simturilor noastre imaginative."

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Macedonski reproduce numaidecat citatele din Gourmont (in Forta morala, I, 1901) si le comenteaza entuziast, intrevazand in ele "noi orizonturi pentru poezie". Fara a fi realizat poezie simbolista propriu-zisa, integrala, poetul Noptilor n-a abdicat nici un moment de la sugestia muzicala a cuvintelor. Noaptea de decembrie este - din acest punct de vedere - printre operele cele mai caracteristice, pentru ca aici sugestia muzicala trece inaintea celei vizuale.

Izbitoare, chiar de la inceputul poemului, este tehnica impletirii refrenelor, mai bine zis a leitmotivelor descoperite de simbolisti mai intai in muzica lui Wagner. Astfel incat structura Noptii de decembrie ne apare simfonica, esential auditiva. Primele sase strofe seamana cu un adagio in care refrenele se succed repede, in cate un vers razlet, ca pentru a crea atmosfera.

De observat sistemul rimelor: a b a b b, rima b, care este si rima versului singuratic, fiind mentinuta in silaba it pe parcursul a patru strofe: scrumit - adormit - mit - cumplit - otelit monolit - pierit - murit - ragusit - nabusit - gresit. De observat, de asemenea, ca versurile reluate in refren au - in cadrul strofei - puncte de suspensie dupa ele, puncte care dispar in versul-refren. Sunt si alte repetitii pe parcursul acestui prim fragment. Astfel inceputul versului 1 din strofa I: "Pustie si alba e camera moarta..." este reluat, simetric, la inceputul strofei a II-a: "Pustie si alba e-ntinsa campie...". In versul 1 din strofa a IV-a numele predicativ, moft, este reluat, in ambele propozitii, inaintea subiectului: "E moarta odaia, si mort e poetul". Iar subiectul urgia din versul-refren de dupa strofa a IV-a: "Un haos, urgia se face cu-ncetul" este reluat la inceputul versului 1 din strofa a V-a: "Urgia e mare si-n gandu-i s-afara". Tot asa acumularile prin coordonare, prin punerea lui si in anafora, la aceeasi strofa:

si luna e rece in el si pe cer. si bezna lungeste o strasnica gheara, si lumile umbrei chiar fruntea i-o cer si luna e rece in el, si pe cer...

De asemenea, acumularile de cate trei predicate in scara, din strofa a IV-a:

In zare, lupi groaznici s-aud, ragusit Cum urla, cum latra, cum urca, cu-ncetul, si din strofa a VI-a:

O flacara vie pe cos izbucneste, Se urca, palpita, trosneste, vorbeste...

Toate acestea, impletirea refrenelor si acumularile sintactice dau o puternica tensiune momentului de meditatie a poetului, asezat la gura vetrei si asaltat de nalucile noptii de decembrie, moment ce culmineaza cu intrebarea:

"-Arhanghel de aur, cu tine ce-aduci?", adresata flacarii de foc a inspirarii. Aceasta izbucneste, mefistofelic, pe cos, si pare a se fi nascut din volbura noptii invartejite de crivat. Tabloul, care nu e pictural pur si simplu, izbeste simultan - ca si in muzica lui Wagner - toate simturile, realizandu-se astfel dezideratul simbolist al sinesteziiilor. Campia este "pustie si alba", viscolul, "albastru", "geme", lupul, "salbateca fiara", umanizat, este "sfasiat de restristi", in timp ce luna il priveste "cu ochi otelit". Planul obiectiv se confunda cu cel subiectiv: urgia de afara se instaleaza si in cugetul poetului: "Urgia e mare si-n gandu-i s-afara" si luna de gheata de pe cer i se rasfrange in suflet: "si luna e rece in el si pe cer". De fapt, huma, corpul ganditorului, a fost ucisa de nametii de umbra: "Faptura de huma de mult a pierit./ E moarta odaia si mort e poetul". Cu toate ca bezna lungeste o

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

strasnica gheara, spre a-i cere fruntea, poetul, dematerializat, devine stare de spirit pur: "Dar fruntea, tot mandra, ramane in luna", cuprinsa de flacara inspiratiei.

De aici incolo apele poemului curg pe o albie tot mai larga, strofele devin mai incapatoare, mai ample. Versul razlet apare la intervale tot mai rare, subliniind respiratiile largi ale simfoniei, ce se acumuleaza asemenea unui fluviu in estuar: o data spre a sublinia solemnitatea despartirii pelerinului de locul natal despartire ce se ghiceste definitiva: "si lacrima, clara, luceste si pica" - ...reluare in leitmotiv a versului 2 din strofa a XVIII-a ("Din ochiul sau mare o lacrima pica"); a doua oara la ivirea morgantica a Mekai: iar alba cetate ramane naluca", dupa strofa a XXXV-a; si a treia oara in finalul poemului: "Murit-a emirul sub jarul pustiei", ecou al versului din marea strofa ultima: "si moare emirul sub jarul pustiei". Repetitiile muzicale continua a fi insa principalul artificiu poetic, in cel mai bun inteles al cuvintului. Ele au in vedere mai ales cuvintele rare si - mai adesea - pe cele sonore, cu rime bogate, in ecouri prelungi, precum aur-tezaur: "Deasupra-i e aur si aur e-n zare" (vs. 2, strofa a VIII-a), "si el e emirul, si are-n tezaur/ Movable inalte de-argint si de aur" (vs. 1 si 2, strofa a X-a). Cele exotice, orientale: Bagdadul, emirul, Meka. Strofa a IX-a este incadrata de unul si acelasi vers, cu sonoritati prelungi, sugerand greaua despartire a calatorului de locul natal:

Bagdadul! Bagdadul! si el e emirul... - Prin aer, petale de roze plutesc... Matasea-nflorita marita cu firul Nuante, ce-n umbra, incet, vestejesc... -Havuzele canta... voci limpezi soptesc... Bagdadul! Bagdadul! si el e emirul.

Reluarea sintagmei din finalul versului ultim la inceputul celui din strofa urmatoare (strofa a X-a):

"si el e emirul si are-n tezaur" atrage dupa sine reluarea sonorului Bagdad la inceputul strofei a XI-a: "Bagdadul!, cer galben si roz ce palpita" (vs. 1), cu ecoul in versul 4 din aceeaasi strofa:

"Bagdadul, poiana de roze si crini", pentru ca in strofa imediat urmatoare sa reapara... emirul: "si el e emirul, si toate le are..." Se realizeaza astfel un soi de rime ample, imbratisate, pe versuri si chiar pe strofe intregi, contribuind muzical la incantatia verbala. Pus in sintagme diferite si in diferite puncte ale torentului muzical, cuvantul sonor si rar realizeaza corespondente ale propriilor ecouri, ca intr-o orchestratie perfecta, in care instrumentele ies in relief, rand pe rand, sub bagheta maestrului:

"Spre Meka se duce cu gandul mereu" (vs. 4, strofa a XII-a),

"Spre Meka-l rapeste credinta-vointa" (vs. 1, strofa a XIII-a),

unde este de remarcat si rima interioara credinta-vointa:

"Dar Meka e-n zarea de flacari - departe" (vs. 1, strofa a XIV-a).

"- La Meka, plecat-am a merge si eu" (vs. 3).

"La Meka?... La Meka?... si vocea ciudata" (vs. 4, strofa a XXI-a).

"-La Meka! La Meka! răsuna mereu" (vs. 5). si intr-un alt complex muzical, acelasi cuvânt, Meka:

"E Meka! E Meka! s-alearga spre ea" (vs. 7, strofa a XXXIII-a).

"Dar Meka incepe si dansa sa mearga" (vs. 3, strofa a XXXIV-a).

"Frumoasa lui Meka - tot visul tintit" (vs. 4, strofa a XXXVII-a).

"Sunt Meka cereasca, sunt Meka cea mare" (vs. 13, strofa a XXXVIII-a).

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

contrapunctat de celalalt, naluca:

"Cu gandul alearga spre alba naluca (vs. I, Strofa a XXXV-a).

"Iar alba cetate ramane naluca" (vs. singular dintre strofele a XXXV-a si a XXXVI-a).